برچسب زنی مختلف شبانه‌روز، جمع دیگری بین روایت حمام و یقطینی

(41:01)

ما وقتی می‌گوییم رؤیت قبل از زوال برای دخول شهر امارهٔ است، خلاصه ما در ذو الامارهٔ دقیق بشویم؛ ذو الامارهٔ چیست؟ شما می‌گویید: وقتی دیدی، هذا الیوم من شهر رمضان ای من شوال. فرقی هم نمی‌کند این قاعده در همه ماه‌ها جاری است. اگر دیدی به این صورت است. دیشبش هم دیدی از شب شروع شده. اماره چیست؟ هلال و رؤیت آن، ذو الامارهٔ هم دخول شهر است.

اما اماره و ذو الامارهٔ را می‌توانیم طور دیگری درست کنیم. می‌گوییم الآن دیدید، اماره است برای اینکه امروز روز شعبان است. امروز روز شعبان است، دقیقاً با دخول شهر معادل نیست. حالا جلوتر می‌رویم و می‌بینید که خود این تفکیک چه فوائدی دارد. ذو الامارهٔ چیست؟ امروز شعبان است. امروز سیام ماه شعبان است. ای امروز روز اول ماه مبارک است. این را ذو الامارهٔ بگیریم. این را برای چه عرض می‌کنم؟ ببینید دخول شهر یک امر لحظه‌ای است. قبلاً هم مفصل صحبتش شد. چون زمان است؛ در علم الله تعالی اگر حساب کنیم یک آنی بود که قبلش داخل نشده بود، آنِ بعدی داخل شد. در برچسب زنای که بعداً می‌گوییم محال هم نیست که بیایید فاصله قرار بدهید و بگویید: بین شهر شعبان و بین دخول شهر مبارک رمضان نیم ساعت مرز زمانی است. در این نیم ساعت شعبان تمام شده ای نشده؟ رمضان داخل شده ای نشده؟ می‌گویید: شعبان تمام شده اما هنوز رمضان داخل نشده. به این صورت محال نیست. اما هم ارتکاز و لغویت [پیش می‌آید]. نیازی ندارید. امرِ زمان، متصرم است، یک لحظه برای ما کافی است. آنِ قبل از این لحظه ماه شعبان است، و آن بعدش ماه مبارک است. چه لزومی دارد که بگوییم دخول شهر تدریجی است، نیم ساعت طول می‌کشد تا ماه مبارک داخل شود؟ اصلاً لزومی ندارد. لذا اگر دخول شهر را ذو الامارهٔ بگیریم امر لحظه‌ای است. یک لحظه است. هیچ مشکلی هم ندارد. گمانم ارتکاز همه شما با این لحظه بودن موافق است. هیچکدام از شما اشکال نمی‌گیرید. می‌گویید: در علم الله تعالی آن قبل برای شعبان است. چرا؟ چون بین ماه شعبان و رمضان یک قطعه زمانی فاصله نیست.

با این بیانی که گفتم، این لحظه –که می‌گویید یک لحظه قبلش و یک لحظه بعدش- مربوط به کدام حرکت می‌شود؟ سه حرکت داشتیم. حرکت زمین به دور خودش که راسم شب و روز بود. حرکت ماه به دور زمین که راسم شهر بود. یک ماه بیست و نه روز و دوازده ساعت بود. یکی هم حرکت زمین به دور خورشید بود که یک سال بود؛ سیصد و شصت و پنج روز. اینها سه حرکت است. شب و روز که حرکت وضعی است. سال شمسی که حرکت انتقالی زمین است. ماه قمری که حرکت انتقالی دورانی ماه به دور زمین است. این سه حرکت روشن است. الآن وقتی می‌گوییم: یک لحظه ماه داخل شد، منظور ما از این لحظه کدام حرکت است؟ حرکت ماه به دور زمین. دارد دور می‌زند. یک لحظه‌ای می‌رسد به نقطه مقارنه. بیست و هفت و روز نصفی، سیصد و شصت درجه رفته. بیست و نه روز و دوازده ساعت و خُرده ای هم بقیه حرکت ثانیه را جبران کرده است. بحث‌هایش جلوتر شده.

اگر حال برگردیم بگوییم: امروز اول ماه است. قرار شد راسم روز حرکت وضعی باشد. حرکت وضعی کره زمین است. آن لحظه است. اما امروز به‌عنوان یک قطعه زمانی ای شبانه‌روز می‌خواهد برچسب بخورد. بگوییم: این قطعه زمانی روز، این قطعه زمانی شب، برچسبش از شهر رمضان است. این برچسب زنی مئونه جدید است. این هم می‌تواند ذو الامارة باشد. ما امارة داریم به اینکه شارع مقدس ای عرف، این برچسب را زده‌اند و گفته‌اند: امشب شب اول ماه است. شبیه‌ش ایام هفته است. وقتی شما می‌خواهید بگویید: امروز یک شنبه است، می‌گویید: امروز روز اول ماه است، امروز روز پانزدهم ماه است، امروز روز یک شنبه است. اگر خاطرتان باشد وقتی از خط زمان بحث کردیم چه بحث‌هایی بود که شنبه و یک شنبه را برای کره زمین چه کنیم؟ یک شنبه بودن هم برچسب یک روز است، اما با حرکتی که زمین پدید می‌آورد. برچسب زدن خود هفته هم سنگین بود، چه برسد به ایام خود روز.

خُب حال سؤال این است: وقتی ما هلال را می‌بینیم، آن لحظه که گذشته؛ یعنی لحظ سیر قم گذشته. به‌عنوان لحظه، ماه داخل شده. اما خب امشب شب اول ماه هست یا نیست؟ می‌دانیم الآن ساعت یازده شب ما است و قمر از تحت‌الشعاع بیرون آمد. آن لحظه سپری شد، امشب را چه بگوییم؟ ساعت یازده شب است، چه بگوییم؟ امشب شب اول ماه هست یا نیست؟

به فرمایش مرحوم مجلسی در بحارالانوار برگردیم. در بحارالانوار فرمودند: اگر بخواهیم بدو ختم شبانه‌روز را تعیین کنیم و برچسب بزنیم، چهار طریق است. این چهار طریق را در بحارالانوار فرمودند. یکی از آن‌ها رسم عرب است. می‌گوید: از غروب امروز تا غروب فردا. پس الیل سابقٌ علی النهار. یک طریقه فرس بود که می‌گفت: از طلوع تا طلوع فردا؛ فالیلُ متأخرٌ عن النهار. امروز روز اول ماه است و شب لاحقش، شب اول است. این هم برای فرس است. دو تا دیگر برای متخصصینی از هیئت بود. برخی زوال تا زوال را فرمودند و برخی دیگر نصف شب تا نصف شب را فرمودند. در زمان ما با آخری خیلی مانوس هستیم. ساعت دوازده شب است، می‌گوید: امروز روز دوشنبه است. می‌گوییم هنوز که شب است؟! تازه امروز یک شنبه بود! ساعت دوازده شده! مشکلی ندارید. می‌گوید: چون شبانه‌روز را از نصف شب تا نصف شب حساب کرده‌ایم. این را برای این کلمه عرض کردم‌که ذو الامارة ما دو جور است. الآن وقتی می‌گوییم: «اذا رئی قبل الزوال فهذا الیوم من شوال»، آیا ذو الامارة ما شوال بودن ِامروز است یا دخول شهر است؟ دخول شهر لحظه‌ای است. این امارة که لحظه نیست. حضرت می‌فرمایند: وقتی قبل از زوال دیدی، من طبق قرارداد برچسب زنی برای روز و شب می‌گویم امروز را روز شوال حساب کن. می‌گوییم: ما که ساعت یازده دیدیم، در تلسکوپ نگاه کردیم و می‌دانیم که ساعت نه مثلاً از تحت‌الشعاع بیرون آمده. روی این مبنا می‌شود یا نمی‌شود؟ اگر دیشب میزان بوده، نمی‌شود. اما اگر این روایت ناظر به یک مبنای دیگری است، آن وقت ختم عرض من این کلمه است: آن چه که من عرض کردم در برچسب زنی روز و شب، ثبوتا چه داریم؟ چند گزینه با تزاحم مالکات داریم. یعنی چهارگزینه بود که مرحوم مجلسی فرمودند، هر کدام یک محاسنی داشت و یک معایبی داشت. نکته مهمی بود. در برچسب زنی چهار گزینه داریم با تزاحم مالکات. چه کسی می‌تواند دست شارع را ببندند تا هر کدام از این مالکها را در محل خودش ملاحظه کند؟! بنابراین در اینجا چون تزاحم مالکی داریم و ثبوتا چند گزینه داریم می‌توانیم از لسان دلیل، در برچسب زدن امروز، تفاوت مبانی را استفاده کنیم.

شاگرد: خود شارع مالک قبل از زوال و بعد از زوال داده است، حال شما می‌خواهید از مغرب تا مغرب، از طلوع تا طلوع و ... را بگویید؟ نمی شود.

استاد: اگر مبنای شما مغرب باشد، این روایت تعارض می‌شود. لذا مشهور اعراض کرده‌اند. چرا مشهور فقها از این روایت اعراض کرده‌اند؟ چون می‌دیدند مبنای شارع غروب است، اما این روایت می‌گوید کار نداشته باش؛ زوال میزان است. خب این معارضه می‌شود. با یک روایت از مبنای مسلّم شارع فاصله نمی‌گیریم. توضیحش ان شاء الله فردا

والحمد لله رب العالمین

بازبینی #2
ایجاد شده 6 نوامبر 2025 15:43:02 توسط ... .
به روزرسانی شده 6 نوامبر 2025 15:45:05 توسط ... .